

دکتر امیر هوشنگ نژاده، دکترای علوم آزمایشگاهی
و عضو انجمن شیمی کلینیکال آمریکا

دکتر ناصر ملک نیا؛ پدر علم بیوشیمی ایران

زندگی و تحصیلات

دکتر ناصر ملک نیا در ۲۷ مرداد ۱۳۱۰ خورشیدی در تهران متولد شد. از

سنین نوجوانی به ریاضیات و علوم فنی علاقه نشان می داد و پس از اتمام تحصیلات مقدماتی، برای ادامه تحصیل به ایالات متحده آمریکا رفت. ابتدا در رشته مهندسی شیمی در دانشگاه نیویورک تحصیل کرد، اما بعدها به فرانسه رفت تا رشته پزشکی را دنبال کند. در پاریس بود که تحت تأثیر استاد بیوشیمی خود، پروفسور «شاپیرا»، به عمق و زیبایی علم بیوشیمی پی برد و تصمیم گرفت مسیر حرفه ای خود را در این رشته ادامه دهد.

در دوران تحصیل، ملک نیا نه تنها در علوم پایه فعال

بود، بلکه دوره ای را نیز به یادگیری الکترونیک و کار فنی اختصاص داد؛ مهارتی که بعدها در آزمایشگاه های تحقیقاتی برایش سودمند افتاد. پایان نامه او در دوران پزشکی درباره کمبود آنزیم G6PD بود که نشان دهنده عمق علاقه مندی اش به مباحث بالینی و مولکولی بیوشیمی بود و در مجله های بین المللی منتشر شد.

خدمات آموزشی و دانشگاهی

دکتر ملک نیا در سال ۱۳۵۰ شمسی به دعوت دانشگاه تهران به ایران بازگشت و به عنوان عضو هیأت علمی گروه بیوشیمی در دانشکده پزشکی دانشگاه تهران آغاز به فعالیت کرد. او تا سال ۱۳۷۵ به طور رسمی در این دانشگاه تدریس و تحقیق کرد و بعدها نیز پس از بازنشستگی، همچنان به تدریس بیوشیمی در دانشگاه های دیگر ادامه داد. چراکه عشق به آموزش، مهم ترین انگیزه حرفه ای او بود. در طول بیش از ۳۵ سال حضور فعال در دانشگاه ها، ملک نیا هزاران دانشجوی پزشکی، پیراپزشکی و علوم پایه را آموزش داد. بسیاری از استادان و متخصصان برجسته امروز در رشته بیوشیمی و علوم پزشکی، شاگردان مستقیم او بوده اند. سبک تدریس استاد ملک نیا با زبانی ساده، گیرا و همراه با مثال هایی از زندگی روزمره بود که مفاهیم پیچیده بیوشیمی را برای دانشجویان قابل فهم و ملموس می کرد. او باور داشت که دانشجویان باید اساس مولکولی بیماری ها را بفهمند تا بتوانند آینده ای علمی و عملی در درمان بیماران داشته باشند. یکی از نکات برجسته در کلاس های او، تمرکز بر یادگیری عمیق به جای حفظ سطحی مطالب بود. همچنین وی از تخته و گچ به طور سنتی استفاده می کرد چرا که معتقد بود نوشتن مرحله به مرحله درس، ریتم یادگیری را با نوشتن دانشجویان هماهنگ می کند.

پژوهش و تألیف

علاوه بر تدریس، دکتر ملک نیا فعالیت تحقیقاتی قابل توجهی نیز داشت. یکی از مهم ترین کارهای علمی او پژوهش درباره ساختمان و عملکرد مولکول های بیوشیمیایی، به ویژه در زمینه نقش آنزیم ها و ریبوزوم ها در ترجمه mRNA بود. یکی از مقالات برجسته او در مجله Biology Molecular of Journal منتشر شد که پایه های فهم فرآیند ترجمه پروتئین در آزمایشگاه را مستحکم کرد. آموزش و پژوهش های استاد ملک نیا به گونه ای بود که نه تنها در ایران بلکه در سطح بین المللی نیز مورد توجه قرار گرفت. او همچنین در تدوین و تألیف کتاب های درسی بیوشیمی مشارکت داشت که سال ها است در دانشگاه های ایران به عنوان منابع مرجع تدریس می شود.

ویژگی های شخصیتی و تأثیر فرهنگی

دکتر ملک نیا به باورهای عمیقی درباره نقش استاد در جامعه علمی ایران معتقد بود و همیشه تأکید می کرد که استاد باید پژوهشگر و آموزگار هم زمان باشد. او روزانه ساعت ها به مطالعه تازه ترین دستاوردهای علمی می پرداخت و خلاصه های پژوهشی را در بروشورهایی به نام «برای شما خوانده ایم» تهیه و منتشر می کرد تا همکارانش نیز از جدیدترین اطلاعات بهره مند شوند. کلاس های او با حضور دانشجویان از رشته های مختلف، محیطی پویا، الهام بخش و پرانرژی بود؛ جایی که علم و انسانیت در کنار هم برجسته می شدند.

درگذشت و میراث علمی

دکتر ناصر ملک نیا در ۱۵ ژوئن ۲۰۰۷ (۲۵ خرداد ۱۳۸۶) در تهران درگذشت، اما میراث علمی و آموزشی او همچنان در دانشگاه ها و در دل نسل های بیوشیمیست ایران زنده است. بسیاری از شاگردانش تأثیر عمیق او را در شکل دهی به مسیر حرفه ای و علمی خود برجسته می دانند و نام او را همچنان به عنوان یکی از ستون های بیوشیمی ایران گرامی می دارند.

اگر بخواهیم خلاصه کنیم، دکتر ناصر ملک نیا نه فقط استادی برجسته در بیوشیمی دانشگاه تهران بود، بلکه معلمی الهام بخش، پژوهشگری متعهد و انسانی بزرگ بود که دانش و اخلاق را با هم در خدمت جامعه علمی ایران قرار داد. میراث او در آموزش و پژوهش بیوشیمی، تا امروز یکی از پایه های مهم این رشته در کشور محسوب می شود.